

RAMON ARABIA,
EXPLORADOR DEL
MONTSENY

CARLES ALBESA

Si Artur Osona fou el primer cicerone del Montseny (vegeu *Monografies del Montseny*, 15, pàg. 26), Ramon Arabia en va ser l'explorador per excel·lència, una activitat que va impulsar tant en l'aspecte programàtic com en el pràctic. En efecte, des de la presidència de l'Associació d'Excursions Catalana va promoure un projecte d'exploració integral del massís i va dirigir personalment sobre el terreny un seguit d'excursions amb aquesta finalitat.

Aquest projecte es materialitzà en l'acord de l'Associació d'Excursions Catalana, pres al començament de l'any 1880, de declarar el Montseny "camp oficial, és a dir, terreny predilecte, objectiu preferent de ses excursions", figura que s'inspirava en el *Clubgebiet* que el Club Alpí Suís tenia establert per tal de sistematitzar les excursions dels seus associats, i que el mateix Arabia va donar a conèixer a casa nostra traduint-lo per "camp d'excursions". Es tractava, sens perjudici de respectar la iniciativa individual, de concentrar l'activitat investigadora dels socis en una zona concreta, i així donar més unitat als treballs i obtenir-ne un major profit.

La sortida inicial d'exploració del Montseny va tenir lloc del 26 al 30 d'abril de 1880, amb l'objectiu de tenir un primer contacte amb aquella muntanya que Osona qualificava de "tan desconeguda com admirable", col·locar un termòmetre de màximes i mínimes a Santa Fe i fer observacions baromètriques i termomètriques en diversos punts de l'itinerari per determinar-ne l'altitud. El grup, integrat per set excursionistes, anava proveït d'un baròmetre de mercuri, dos d'aneroides, dos termòmetres d'argent viu i dos rellotges de precisió que havien estat compulsats i corregits prèviament amb els instruments arquetipus que, a càrrec de Joan Montserrat, restaren a l'observatori base instal·lat a Barcelona.

Tot i que l'itinerari s'ajustà al que s'havia previst —Breda, Fogueres de Montsoriu, els Vimeners, Santa Fe (on col·locaren el termòmetre i dormiren), coll de Santa Helena, turó de l'Home, les Agudes, pla de l'Espinal, Sant Marçal (on s'allotjaren la segona nit), Matagalls, Sant Segimon, Viladrau, Cerdans i Arbúcies—, el resultat obtingut fou ben minso, ja que la inesperada ruptura del baròmetre de mercuri, tot just començada l'excursió, impedí l'obtenció de dades altimètriques.

Del 26 al 28 de juny del mateix any es va fer la segona excursió, amb cinc participants i un recorregut que diferia de l'anterior fins a Santa Fe —partiren

Ramon Arabia Solanas

de Palautordera— i que des del Matagalls seguia cap a coll Formic, pla de la Calma, Tagamanent i Aiguafreda (el dia 29, ja fora del Montseny, prolongaren la caminada fins a Sant Miquel del Fai). Aquesta vegada no hi va haver cap contratemps i, malgrat que les observacions van ser molt laborioses —en cada una s'esmerçà mitja hora llarga—, sembla que s'aprofità bé el temps, ja que l'acta de l'excursió redactada per Arabia consigna que en un moment donat, mentre dos dels excursionistes s'ocupaven de la lectura dels instruments, un tercer prenia apunts del paisatge —es tractava del pintor Dionís Baixeras—, un altre estudiava la constitució geològica del terreny i el darrer recollia tradicions de boca del guia.

La sortida següent no tingué lloc fins a la primavera del 1881 (del 25 al 28 de març), amb una assistència molt reduïda. Només acompanyà a Arabia el seu consoci Àlvar de la Gàndara, que havia ideat un procediment per amidar camins de muntanya mitjançant una cadena de vint metres de longitud, que es proposaven experimentar.

Aquesta vegada, procedents de Sant Celoni, establiren el centre d'operacions a Santa Fe. Amb l'ajut d'un guia i un mosso de peu amidaren 25 quilòmetres de camins i van fer una vintena de lectures baromètriques. Finalment, pels Vimeners i la Feixa Llarga, es dirigiren a Arbúcies.

Abans d'un mes, el 17, 18 i 19 d'abril, sis excursionistes van fer una nova sortida des d'Arbúcies. Després de comprovar i completar lectures fetes anteriorment pels encontorns de Montsoriu, les Agudes i Santa Fe, finalitzaren l'excursió a Breda.

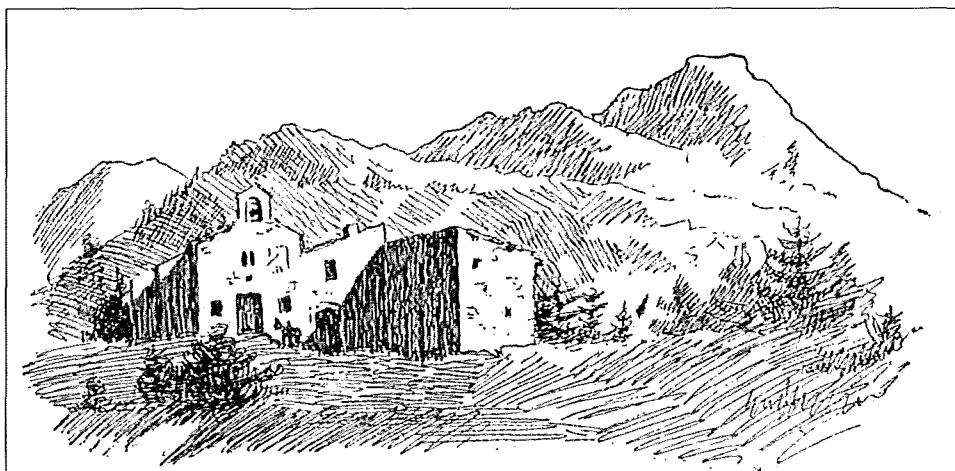
El pla d'exploració del Montseny endegat per Arabia quedà reduït a aquestes quatre excursions, en les quals intervingueren un total de quinze socis de l'Associació d'Excursions Catalana, alguns dels quals participaren en més d'una sortida: Alfons Rosset i Àlvar de la Gàndara en dues cadascun, Arabia en la totalitat. Els resultats, obtinguts al llarg de quinze jornades, van ser limitats i consistiren en l'amidament de vuit itineraris —tres a partir d'Arbúcies i cinc des de Santa Fe— amb un total de 36.800 metres; l'inventari de 33 espècies vegetals recol·lectades als voltants de Sant Segimon, i la determinació de 25 cotes del massís. Aquest material es publicà l'any 1882 al primer Anuari de l'Associació d'Excursions Catalana, en sengles treballs signats per Àlvar de la Gàndara, Francesc Benassat i Joan Montserrat.

L'article d'aquest darrer és el més interessant, ja que corregeix les cotes, generalment sobrealçades, donades per Osona, i ho fa amb notable aproximació a les que consigna la cartografia actual de l'Institut Cartogràfic de Catalunya (ICC), segons pot veure's en l'exemple següent, referit al tres cims culminants de la serra:

	ICC	J. Montserrat	Osona
Turó de l'Home	1.706,4 m	1.711 m	1.910 m
Les Agudes	1.706,0 m	1.736 m	1.905 m
Matagalls	1.697,1 m	1.698 m	1.900 m

El corpus montsenyenc conseqüència de la campanya d'exploració del massís es completà amb el detall de les temperatures màximes i mínimes desenals registrades a Santa Fe del juliol de 1880 al juny de 1881 i amb un article d'Arabia titulat "Al Montseny", que es publicà en l'anuari esmentat i en una separata.

"Al Montseny" és un text divulgador de 22 pàgines que proposa quatre itineraris per recórrer la muntanya i que dóna una visió orogràfica mínimament articulada enfront de la simple enumeració d'indrets que contenia la guia d'Osona. S'ocupa del paisatge vegetal, amb descripcions tan reeixides

Dibuix d'època del santuari de Santa Fe del Montseny

com la que fa per exemple, des del cim de les Agudes: “Les zones de vegetació es distingeixen des d’aquest mirador perfectament: a la part baixa creixen els pins, roures i alzines, gran part d’elles sureres; a la mitjana, els castanyers i faigs; i a la superior, d’aspecte completament alpí, els avets, pinavets i molses, aquestes en tan gran varietat que constituïrien la delícia del botànic. Al fons de les torrenteres i rieres gronxen llurs enlairats cimalls les gracioses albes i pollancre; més amunt rumbegen els trèmols traïdors —d’aquest arbre se’n fa vesc per caçar ocells— i les àcides pomeres; a les comes i replans negregen els cremats ginebrons i els ginestells, que en aquests alts tarden molt a treure florida; i clapejant algun que altre recés, entortolliguen els arços llurs branques i estenen llur capçalada les arrodonides freixes, d’ampla i ben arrelada soca”. Arabia no desaprofita l’ocasió per denigrar el projecte de l’altra entitat excursionista, l’Associació Catalanista d’Excursions Científiques (de la qual s’havia escindit la Catalana), de construir un observatori refugi al turó de l’Home, el principal impulsor del qual era Osona, tot qualificant-lo d’“híbrida i pomposa denominació” donada a “una obra de dubtosos resultats” que “com a refugi és ridícul i innecessari, com a hostel no té avenir, i sols a l’estiu pot esperar algun visitant, i com a observatori és problemàtic que hi visqui, com fora indispensable, un observador de confiança”.

Aquest tema era gairebé obsessiu en Arabia, que no s’estava de tractar-lo sempre que podia. Així, en referir-se a la subscripció destinada a la construcció del refugi Russell, al Mont Perdut (butlletí del Club Alpí Francès — Secció del SO— de gener del 1881), diu irònicament: “Per sort aquest refugi tampoc és en el cim, i així a Catalunya tindrem la glòria d’ésser els únics en tot el món d’haver concebut tan *eminent* idea. El turó de l’Home podrà estar

joiós de sa glòria: quan el refugi sigui fet, Santa Fe i Sant Marçal poden plegar i si el vent, la pluja o la neu molesten, no hi fa res, dret al cim, que en essent dalt, *refugium habemus*".

Igualment, en comentar el primer número d'una nova publicació del Club de Turistes Austríac, que substituïa el portaveu anterior, diu: "En la capçalera, que és al·legòrica, es veuen representats dos refugis (de debò; però no al cim, com els que havem inventat els *científics* (?) de Catalunya en el mai fins ara profanat Montseny) alçats i sostinguts pel Club, que són: la Carl Ludwig Haus i la Schneeberghaus".

Malgrat aquestes invectives i el punt de vista divergent que sobre el refugi i observatori del turó de l'Home tenia amb Osona, la bona amistat que els unia no es debilità mai i, a la mort d'aquest, Arabia li dedicà una entranyable i documentada necrologia on el qualificava d'amic d'influència benefactora i de memòria caríssima.

Cap dels dos reeixí en els seus projectes montsenyencs: les obres del turó de l'Home es van haver d'abandonar per dificultats econòmiques, i la campanya d'exploració del massís donà uns resultats poc profitosos. No obstant això, no es pot regatejar a Arabia l'epítet d'*explorador del Montseny*.